

مقایسه وضعیت موجود کتابخانه‌های دانشگاهی زاهدان با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

رضا حکیمی^۱ و علی طبسی^۲

چکیده: پژوهش حاضر به منظور مقایسه وضع موجود کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زاهدان با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با روش تحقیق توصیفی انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات مصاحبه با مدیران کتابخانه‌ها، مشاهده عینی و اسناد و مدارک موجود درباره کتابخانه‌ها بود. یافته‌های پژوهش بیانگر این واقعیت است که کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زاهدان از نظر مجموعه پایین‌تر از سطح استاندارد هستند. فضا و امکانات آنها از نظر کیفی نامطلوب است و از نظر کمی فاصله زیادی با استانداردهای داخلی دارند. از نظر نیروی انسانی دانشگاه علوم پزشکی مطلوب و نزدیک به استاندارد است در حالی که دانشگاه آزاد اسلامی از این نظر تا استانداردهای داخلی فاصله بسیار زیادی دارد و با کمترین نیروی انسانی مورد نیاز اداره می‌شود.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های دانشگاهی، زاهدان، استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران،

مقدمه

دانشگاه آزاد اسلامی ۷۱۸۲ دانشجو در رشته‌های مختلف در مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد؛ و دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ۲۴۴۰ دانشجو در چندین رشته در مقاطع کاردانی، کارشناسی، پزشکی عمومی و دندانپزشکی و همچنین ۸ دوره دکتری تخصصی بالینی دانشجو دارند.

مسلم است که دانشگاه‌ها بدون پشتوانه اطلاعات علمی نمی‌توانند در توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور مؤثر باشند. این امر محقق نمی‌شود

شهرستان زاهدان، مرکز استان سیستان و بلوچستان، در دهه اخیر از نظر جمعیتی و توسعه شهری رشدی چشمگیر و قابل ملاحظه داشته است. امروزه این شهر در ردیف شهرهای بزرگ دانشگاهی کشور محسوب می‌شود و متجاوز از ۲۰۰۰۰ دانشجو از مقاطع کاردانی تا دکترا در مراکز آموزش عالی آن مشغول به تحصیل هستند. بیشترین تعداد دانشجو را دانشگاه سیستان و بلوچستان (۹۲۸۲ نفر) دارد که در رشته‌های مختلف روزانه و شبانه در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا تحصیل می‌کنند.

۱.۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی و اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

جامعه پژوهش

در این مطالعه کتابخانه‌های دانشکده‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی زاهدان، سیستان و بلوچستان و دانشگاه آزاد اسلامی بررسی شدند. بعضی از این دانشکده‌ها به لحاظ نزدیکی با کتابخانه مرکزی فاقد کتابخانه به معنای واقعی آن هستند و نیازهای آنها از طریق کتابخانه مرکزی تأمین می‌گردد. در مجموع جامعه پژوهش شامل ۳ کتابخانه مرکزی و ۸ کتابخانه دانشکده‌ای می‌شود.

سؤالات پژوهش

۱. مجموعه‌های موجود در مقایسه با مجموعه لازم (براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران) دارای چه وضعیتی هستند؟
۲. تجهیزات و فضای موجود در مقایسه با فضا و تجهیزات لازم دارای چه وضعیتی است؟
۳. نیروی انسانی متخصص و نیمه متخصص موجود در مقایسه با نیروهای لازم چه وضعیتی دارند؟

پیشینه پژوهش

محمد صالح آشور (۱۳۷۲) از استاندارد ACRL برای ارزیابی مجموعه‌های کتابخانه‌های سعودی استفاده کرد. نتیجه تحقیق نشان داد که مجموعه شش کتابخانه دانشگاهی (به استثنای دانشگاه ملک سعود) به مراتب پایین‌تر از استانداردهای ACRL هستند. فقدان طرح‌های مجموعه‌سازی، مشکلات مدیریتی و عدم کفایت، و عدم حمایت ملی دلایل عمده ضعف این مجموعه‌هاست (۱: ۱۱۸-۱۲۴).

محمود حقیقی (۱۳۷۲) از این فرمول برای ارزیابی مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران استفاده کرد و نتایج تحقیق نشان داد که مجموعه‌های کتابخانه‌های مورد مطالعه به مراتب پایین‌تر از استانداردهای ACRL هستند (۳: ۱۸-۳۶).

مگر با کتابخانه‌های غنی و روزآمد و با امکانات و تجهیزات مناسب و کافی. بدیهی است وجود کتابداران و اطلاع‌رسانان متخصص، از نظر کمی و کیفی، این کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دانشگاهی را در امر آموزش و پرورش یاری می‌دهد.

دانشگاه‌های سیستان و بلوچستان و علوم پزشکی زاهدان دولتی هستند و زیر نظر وزارت متبوع خود اداره می‌شوند و کتابخانه‌های آنها نیز زیر مجموعه معاونت پژوهشی دانشگاه است. دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان غیردولتی است و بودجه آن از طریق شهریه دانشجویان تأمین می‌شود و کتابخانه آن نیز از واحدهای معاونت پژوهشی است. به نظر می‌رسد اختیار رئیس دانشگاه آزاد در تخصیص میزان بودجه برای واحدهای مختلف بیش از دانشگاه‌های دولتی است. سؤال این است: کتابخانه‌های دانشگاه زاهدان با توجه به تعداد دانشجویان از نظر مجموعه، تجهیزات و فضا، و نیروی انسانی متخصص و نیمه‌متخصص در چه وضعیتی هستند؟ چه تفاوت‌هایی میان وضع موجود آنها و استانداردهای داخلی ایران وجود دارد؟

هدف و فایده پژوهش

هدف اصلی این پژوهش ارزشیابی کتابخانه‌های دانشگاهی زاهدان از نظر مجموعه، امکانات و فضا، و نیروی انسانی متخصص و نیمه‌متخصص براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران است.

یافته‌های این پژوهش می‌تواند مسئولان امر و رؤسای دانشگاه‌ها را از وضعیت کتابخانه‌های دانشگاهی که تحت حمایت برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه هستند، آگاه کند و آنها با اختصاص بودجه و حمایت‌های مالی بیشتر سبب توسعه کمی و کیفی مجموعه، فضا و همچنین جذب نیروی متخصص در مراکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ها شوند.

اعضای هیئت علمی و تعداد دانشجویان از واحدهای مربوط فراهم آورده شد. اطلاعات کسب شده برای بررسی دقیق تر و اطمینان بیشتر با اطلاعات موجود در واحدهای دیگر سازمان مقایسه شد. مثلاً برای تعداد دانشجویان و استادان علاوه بر مرکز آمار و اطلاعات دانشگاه، از حوزه معاونت آموزشی و مالی نیز کسب اطلاع شد.

درباره تعداد دانشجویان و اعضای هیئت علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی آمارها متفاوت بود. بهترین مرجع معاونت مالی که مسئول پرداخت حقوق و اخذ شهریه دانشجویان است، شناخته شد و اطلاعات اخذ شده از آنجا ملاک عمل قرار گرفت. در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ۶ کتابخانه بیمارستانی تحت پوشش دانشگاه که مرکز مطالعه دانشجویان دکترای تخصصی پزشکی هنگام فراغت از امور آموزشی - درمانی هستند، از نظر مجموعه، فضا و امکانات جزء کتابخانه دانشکده پزشکی منظور شدند.

دانشکده‌های بهداشت و پیراپزشکی چون در محدوده دانشکده پزشکی هستند از نظر فضا و امکانات جزء کتابخانه دانشکده پزشکی به حساب آمدند.

وضعیت موجود مجموعه‌ها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مقایسه شد و از فرمول استاندارد مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران استفاده گردید. برای محاسبه فضا و امکانات لازم، از

یافته‌های پژوهش و تجزیه تحلیل آنها

پیش‌نویس استاندارد فضا و امکانات کتابخانه‌های دانشگاهی ایران استفاده و با فضای موجود مقایسه شد. برای محاسبه نیروی انسانی لازم در کتابخانه‌های دانشگاهی، نیز استاندارد نیروی انسانی متخصص کتابدار و نیمه‌متخصص غیرکتابدار (با تجربه بالاتر از دیپلم) ملاک عمل قرار گرفت و با نیروهای انسانی موجود مقایسه شد.

فریده زمانی‌نژاد (۱۳۷۷) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود برای ارزیابی کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زنجان براساس فرمول‌های استاندارد‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ACRL به نتایج زیر رسید: هیچ‌کدام از ۱۰ کتابخانه مورد مطالعه طبق ضوابط درجه‌بندی استاندارد در چارچوب درجه‌بندی قرار نگرفته‌اند. کمبودها و نارسائی‌ها که در همه کتابخانه‌های مورد مطالعه به چشم می‌خورند شامل نداشتن خط‌مشی مدون و اساسنامه مربوط به توسعه فضای کتابخانه‌ها، و عدم همکاری میان کتابخانه‌ها برای بهتر شدن وضع موجود می‌شود (۸۶:۵).

فرشته سهمی (۱۳۷۵) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبایی و مقایسه آن با استانداردهای دانشگاهی پرداخت نتایج پژوهش او نشان می‌دهد که کتابخانه‌های مورد مطالعه فقط ۲۵/۶ درصد از استاندارد مجموعه‌های دانشگاهی را دارا هستند. فضای کتابخانه‌ها ۲۱ درصد و نیروی متخصص ۱۴ درصد از استانداردهای دانشگاهی را دارا هستند (۸۷:۵).

البته از استانداردهای ACRL نمی‌توان برای تعیین مجموعه کتابخانه‌ها در کشورهای غیرانگلیسی زبان استفاده کرد زیرا حجم انتشارات در این کشورها کمتر و قیمت کتاب‌های انگلیسی به مراتب گرانتر از کتاب‌های فارسی و عربی‌ست (۶۵:۴).

روش پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش پژوهش توصیفی‌ست. از آنجا که وضع موجود مجموعه‌ها، فضا، امکانات و نیروی انسانی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مقایسه می‌شود، ابزاری گردآوری اطلاعات مصاحبه با مسئولان کتابخانه‌های مرکزی، مشاهده عینی و مطالعه اسناد و مدارک مکتوب درباره کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زاهدان بود.

نخست اطلاعات لازم درباره مجموعه‌ها، امکانات و فضا، و نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌ها، تعداد

جدول ۱. تعداد دانشجویان، اعضای هیئت علمی، رشته‌های تحصیلی و مقاطع آن

دانشگاه	دانشکده	تعداد دانشجویان	تعداد اعضای هیئت علمی تمام وقت	تعداد رشته‌های کارشناسی	تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد و دکتری حرفه‌ای	تعداد رشته‌های دکتری تخصصی
دانشگاه علوم پزشکی زاهدان	پزشکی	۲۴۲۸	۱۲۵	—	۱	۸
	پرستاری	۳۷۰	۲۲	۲	—	—
	دندانپزشکی	۲۰۷	۲۲	—	۱	—
	بیراپزشکی	۴۲۰	۱۶	۳	—	—
	بهداشت	۲۸۰	۱۷	۲	—	—
دانشگاه سیستان و بلوچستان	ادبیات	۲۷۸۸	۹۰	۹	۲	—
	فنی	۲۵۵۰	۴۵	۸	۲	۱
	علوم اقتصاد	۲۹۲۷	۶۱	۷	۲	۱
	امور اداری	۱۰۱۷	۳۶	۴	—	—
دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان	ادبیات	۲۸۰۰	۱۶	۴	—	—
	فنی	۲۳۵۰	۱۴	۷	۲	—
	تربیت معلم	۱۵۰۰	۱۵	۶	—	—
	پزشکی	۴۳۲	۶	۱	—	—

محاسبه مجموعه هر کتابخانه بر مبنای فرمول زیر انجام گرفت:

$$D + 2000M + 3000U + 3250E + 12E + 100F + 48000V = 7$$

در این فرمول:

F = تعداد اعضای هیئت علمی تمام وقت؛

E = تعداد کل دانشجویان تمام وقت؛

U = تعداد رشته‌های کارشناسی؛

M = تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد

D = تعداد رشته‌ها در سطح دکترا؛

V = تعداد کل مجموعه کتابخانه.

مجموعه پایه در رشته‌های علوم انسانی ۴۸،۰۰۰ جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های علوم اجتماعی ۴۰،۰۰۰ جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های علوم پایه ۳۲،۰۰۰ جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های فنی و مهندسی ۳۲،۰۰۰

جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های پزشکی ۴۰،۰۰۰ جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های هنر ۱۸،۰۰۰ جلد؛

مجموعه پایه در رشته‌های کشاورزی ۲۸،۰۰۰ جلد.

در این فرمول از واحد شمارش جلد فقط برای کتاب

استفاده نمی‌شود بلکه برای شمارش هر گونه مواد

کتابخانه‌ای از قبیل فیلم، اسلاید، نوار کاست،

نرم‌افزارهای رایانه‌ای و لوح‌های فشرده اصطلاحاً جلد

به کار برده می‌شود. در پژوهش حاضر همه دانشگاه‌ها

چون دارای مجموعه مشخص و معینی هستند جداگانه

ارزیابی شدند (۲۹:۲-۳۰).

در پاسخ به این سؤال پژوهش که مجموعه‌های

موجود در مقایسه با مجموعه‌های لازم (براساس

استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران) دارای چه

وضعیتی هستند، یافته‌ها در جدول ۲ درج شد.

جدول ۲. مقایسه مجموعه‌های موجود با مجموعه‌های لازم براساس استانداردهای دانشگاهی ایران

دانشگاه	دانشکده	مجموعه لازم بر اساس فرمول	مجموعه موجود	ایا مجموعه کمتر از استاندارد است؟	اختلاف
دانشگاه علوم پزشکی زاهدان	پرشنکی و دندانپزشکی	۲۴۷۶۳۸	۲۶۹۵۲	بلی	-۲۰۰۶۸۸
	پیراپزشکی	۴۷۶۸۴	۴۱۷۶	بلی	-۴۳۵۰۸
	بهداشت	۴۷۶۴۵	۴۰۰۱	بلی	-۴۳۳۳۵
	پرستاری	۴۵۷۳۰	۳۹۰۷	بلی	-۴۱۸۲۳
دانشگاه سیستان و بلوچستان	ادبیات و علوم انسانی	۹۹۴۷۱	۴۵۷۰۰	بلی	-۵۳۷۷۱
	فنی و مهندسی	۹۵۷۸۰	۵۰۳۰۰	بلی	-۴۵۴۸۰
	اقتصاد و امور اداری	۶۸۰۲۴	۱۹۱۲۵	بلی	-۴۸۸۹۹
	علوم پایه	۱۰۱۵۹۶	۳۷۱۲۷	بلی	-۹۷۷۶۹
دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان	ادبیات و علوم انسانی	۸۴۷۴۰	۲۴۱۰۰	بلی	-۶۰۶۴۰
	فنی و مهندسی	۸۱۷۴۵	۱۲۱۴۵	بلی	-۶۹۶۰۰
	تربیت معلم	۷۲۳۹۴	۱۲۸۷۰	بلی	-۵۹۴۲۴
	پرشنکی	۲۵۷۶۱	۱۱۸۰۰	بلی	-۳۳۹۶۱

براساس یافته‌های مندرج در جدول ۲ همه مجموعه‌های دانشکده‌های پایین تر از استاندارد هستند. این اختلاف در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و دانشکده علوم دانشگاه سیستان و بلوچستان به مراتب بیشتر است. دانشکده پزشکی دارای بیشترین عضو هیئت علمی (۱۲۵ نفر) و بیشترین دوره دکتری تخصصی (۸ رشته) و دکتری پزشکی حرفه‌ای و دندانپزشکی است. در دانشکده علوم نیز یکی از دلایل وجود اختلاف زیاد با استاندارد، وجود دو رشته دکترا و سه رشته کارشناسی ارشد است.

عدم اعلام منابع مورد نیاز از سوی اعضای هیئت علمی، و عدم تشکیل کمیته انتخاب کتاب مرکب از نمایندگان گروه‌های آموزشی، بخش‌های تخصصی و دانشجویان را می‌توان از علت‌های دیگر فقر مجموعه به‌شمار آورد. در دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی، و فنی و مهندسی دانشگاه آزاد نیز تفاوت میان وضعیت موجود و استاندارد بسیار زیاد است که علاوه بر دلایل یاد شده می‌توان علل دیگری را چون تعداد بیشتر دانشجویان نسبت به دانشگاه‌های دولتی از یک سو و تعداد کم رشته‌های کارشناسی ارشد و بالاتر از سوی دیگر

براساس یافته‌های مندرج در جدول ۲ همه مجموعه‌های دانشکده‌های پایین تر از استاندارد هستند. این اختلاف در دانشکده علوم پزشکی زاهدان به مراتب بیشتر است. دانشکده علوم دانشگاه سیستان و بلوچستان به مراتب بیشتر است. دانشکده پزشکی دارای بیشترین عضو هیئت علمی (۱۲۵ نفر) و بیشترین دوره دکتری تخصصی (۸ رشته) و دکتری پزشکی حرفه‌ای و دندانپزشکی است. در دانشکده علوم نیز یکی از دلایل وجود اختلاف زیاد با استاندارد، وجود دو رشته دکترا و سه رشته کارشناسی ارشد است.

عدم اعلام منابع مورد نیاز از سوی اعضای هیئت علمی، و عدم تشکیل کمیته انتخاب کتاب مرکب از نمایندگان گروه‌های آموزشی، بخش‌های تخصصی و دانشجویان را می‌توان از علت‌های دیگر فقر مجموعه به‌شمار آورد. در دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی، و فنی و مهندسی دانشگاه آزاد نیز تفاوت میان وضعیت موجود و استاندارد بسیار زیاد است که علاوه بر دلایل یاد شده می‌توان علل دیگری را چون تعداد بیشتر دانشجویان نسبت به دانشگاه‌های دولتی از یک سو و تعداد کم رشته‌های کارشناسی ارشد و بالاتر از سوی دیگر

جدول ۳. فضای موجود و مقایسه آن با فضای لازم براساس استاندارد

دانشگاه	دانشکده	مخزن		سالن مطالعه	
		فضای موجود	اختلاف با استاندارد	فضای لازم	فضای موجود
دانشگاه علوم پزشکی زاهدان	پزشکی	۱۰۹۵/۶	۲۵۰	-۸۴۵/۶	۳۱۴۸
	دندانپزشکی	۳۸۵	۶۷	-۳۱۸	۲۳۸/۵
دانشگاه سیستان و بلوچستان	پرستاری و مامایی	—	—	—	۲۶۱/۱۲
	ادبیات و علوم انسانی	۴۱۴	۲۰۰	-۲۱۴	۱۶۳۹
دانشگاه آزاد واحد زاهدان	کتابخانه مرکزی	۱۱۸۷/۹۳	۶۰۰	-۵۸۷/۹۳	۳۷۸۷
	کتابخانه مرکزی	۵۳۳/۶۲	۳۲۵	-۱۱۸/۶۲	۳۳۲۹

به ازای هر ۲۵۰ دانشجو یا کسری از آن، یک نفر متخصص یا کمک متخصص؛

به ازای هر ۲۵۰۰۰ جلد کتاب یا دیگر منابع کتابخانه‌ای؛ یک نفر متخصص یا کمک متخصص؛

به ازای هر ۲۵۰۰ جلد افزایش سالانه مجموعه یا کسری از آن، یک نفر متخصص یا کمک متخصص؛ و به ازای هر کتابدار متخصص (کارشناس ارشد و بالاتر) دو نفر کتابدار کمک متخصص باید در کتابخانه خدمت کنند (۲۱:۲-۲۴).

در پژوهش حاضر نیروهای خدماتی زیر دیپلم منظور نشده‌اند و کارمندان دیپلم به بالا یا کارشناس که مدرک کتابداری یا تجربه مفید کتابداری دارند، کمک متخصص فرض شده‌اند.

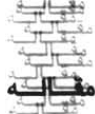
جدول ۴. مقایسه نیروهای انسانی موجود با نیروهای مورد نیاز براساس استاندارد

دانشگاه	دانشکده	نیروی انسانی موجود	نیروی انسانی لازم	فاصله تا استاندارد
علوم پزشکی	کتابخانه مرکزی	۲۴	۲۷	-۳
	دندانپزشکی	۲	۲	۰
	پرستاری و مامایی	۲	۳	-۱
سیستان و بلوچستان	دانشکده ادبیات	۵	۱۵	-۱۰
	کتابخانه مرکزی	۳۰	۳۶	-۶
دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان	کتابخانه مرکزی	۸	۳۷	-۳۱

از نظر فضا و تجهیزات براساس یافته‌های مندرج در جدول ۳ هیچ‌کدام از دانشگاه‌ها مطلوب نیستند و اختلاف آنها با استانداردهای داخلی بسیار زیاد است. از نظر کیفی نیز فضای کتابخانه‌های مورد مطالعه مناسب و مطلوب نیست و به نظر می‌رسد که در طراحی ساختمان هیچ‌یک از معیارهای استاندارد در نظر گرفته نشده و یا با صاحب‌نظران این امر مشورت نشده است. دانشگاه‌های مورد مطالعه از نظر فضا وضعیتی مشابه دارند و فضای موجود در حدود یک سوم از فضای مورد نیاز آنهاست و به عبارت دیگر فاقد دو سوم فضای لازم هستند. درباره نیروی انسانی عوامل بالنسبه ثابتی که مبنای محاسبه تعداد کتابداران متخصص و نیمه‌متخصص بود به قرار زیر است:

انسانی متخصص و نیمه‌متخصص کمترین فاصله را با استاندارد دارد، در حالی که دانشگاه آزاد (۳۱ نفر) بیشترین فاصله را با استاندارد دارد. در تحلیل این امر

در خصوص وضعیت نیروهای انسانی موجود و مقایسه آن با نیروی انسانی مورد نیاز براساس یافته‌های مندرج در جدول ۴، دانشگاه علوم پزشکی از نظر نیروی

شخصی و عقیدتی قرار دارد و تهیه و تدارک مواد و منابع و وسایل کتابخانه در گرو سلیقه است و خطمشی خاصی را دنبال نمی‌کند. خدمات منوط به سیاست است نه استاندارد و به‌طور کلی استانداردهای بین‌المللی ساختمان و تجهیزات به کار گرفته نمی‌شود^۶ (۶۹:۶).

از نظر نیروی انسانی، غیر از دانشگاه علوم پزشکی دیگر دانشگاه‌ها با استانداردهای داخلی فاصله دارند. در این میان دانشگاه آزاد اسلامی بیشترین فاصله را از نظر کمبود نیروی انسانی با استاندارد داخلی دارد (۳۱- نفر) و علت آن جذب زیاد دانشجو و ثابت نگهداشتن نیروی انسانی و حتی تقلیل آن است.

توصیه می‌شود برای غنی ساختن مجموعه‌ها بودجه بیشتری اختصاص یابد. به هنگام تأسیس رشته‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی امکانات لازم و منابع مورد نیاز پیش‌بینی شود. هنگام طراحی ساختمان کتابخانه، اصول استاندارد کتابخانه‌ای از نظر کمی و کیفی لحاظ شود و بهتر است از نظر متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی در این باره بهره برده شود.

تاریخ دریافت: ۸۱/۹/۲۷

مآخذ

۱. آسوره، محمد صالح. "ارزشیابی مجموعه‌های کتابخانه دانشگاه سعودی براساس استانداردهای ACRL"، ترجمه محسن نوکاربزی. *فصلنامه پیام کتابخانه*، دوره دوم، ۴ (زمستان ۱۳۷۱): ۱۱۸-۱۲۴.
۲. پیش‌نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، تهران: کتابخانه ملی ایران، ۷۴.
۳. حقیقی، محمود. "ارزشیابی مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران"، *فصلنامه پیام کتابخانه*، دوره سوم، ۱ (بهار ۱۳۷۲): ۱۸-۳۶.
۴. دبانی، محمدحسین. *مباحث بنیانی در کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران*. تهران: کتابخانه رایانه‌ای، ۱۳۷۹.
۵. صدیق بهزادی، ماندانا. *چکیده پایان‌نامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی*. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگان، ۱۳۷۹.
۶. عازم، پرویز. *ساختمان و تجهیزات کتابخانه*. تهران: دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۶.

باید گفت دانشگاه علوم پزشکی تقریباً در طول دهه ۷۰ تعداد دانشجویان خود را ثابت نگه‌داشته و تعادلی میان اعضای هیئت علمی و دانشجویان برقرار کرده است و همچنین به جذب نیروهای متخصص در کتابخانه همت گماشته است.

برعکس، دانشگاه آزاد هر سال تعداد دانشجویان خود را افزایش داده است و نه تنها میان استاد و دانشجو تعادل برقرار نکرده بلکه جذب نیروی متخصص و کمک متخصص در کتابخانه نیز تقلیل یافته است.

نتیجه

براساس یافته‌های پژوهش حاضر که به روش توصیفی بود، همه مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای زیر استاندارد هستند. در این میان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ۲۰۰۶۸۸- و دانشکده علوم دانشگاه سیستان و بلوچستان ۹۷۷۶۹- بیشترین فاصله را با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دارند. علت این امر بیشتر در تعدد رشته‌های کارشناسی ارشد و دکترای حرفه‌ای و دکترای تخصصی (دو دوره) دکترای حرفه‌ای و هشت دوره دکترای تخصصی در دانشگاه علوم پزشکی و سه دوره کارشناسی ارشد و دو دوره دکترای تخصصی دانشکده علوم) در مقایسه با دانشکده‌های دیگر است. بعضی از دیگر دلایل فقر مجموعه عبارت است از:

فقدان امانت بین کتابخانه‌ای، عدم تخصیص بودجه کافی، عدم همکاری اعضای هیئت علمی در غنی‌سازی مجموعه و عدم پیش‌بینی امکانات لازم و منابع مورد نیاز قبل از ایجاد دوره‌های تکمیلی.

از نظر فضا و امکانات تقریباً همه کتابخانه‌ها وضعیتی مشابه دارند، همه آنها زیر استاندارد و از نظر کیفی نامطلوب هستند. به نظر می‌رسد هنگام طراحی ساختمان کتابخانه‌ها از هیچ‌یک از اصول استاندارد کتابخانه‌ای استفاده نشده است. در کشور ما طرح و نقشه ساختمان‌هایی که احداث می‌شود تحت تأثیر عوامل مختلف چون محل ساختمان، بودجه و دیدگاه‌های